

Basiscursus Marokkaans- Arabisch

ṭriq s-salama

Ankie van Pel

Basiscursus

Marokkaans-Arabisch

ṭriq s-salama!

Ankie van Pel

tweede, herziene druk

uitgeverij | C
coutinho

bussum 2016

www.coutinho.nl/mar-ar

Je kunt aan de slag met online studiemateriaal bij dit boek. Dit materiaal bestaat uit het audiomateriaal, extra grammatica- en woordenschatoefeningen en de antwoorden op de oefeningen uit het boek.

© 2005/2016 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Eerste druk 2005

Tweede druk 2016

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Omslag: Linda van Putten, Maartensdijk

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0496 1

NUR 110/630

Voorwoord

Mijn eerste kennismaking met Marokko dateert uit 1971. Ik kon toen niet vermoeden dat ik in dit Noord-Afrikaanse land zo'n kleine tien jaar zou gaan wonen en werken. Hoewel in het begin de voertaal voor mij Frans was, heb ik uit nieuwsgierigheid en interesse Marokkaans-Arabisch geleerd. Dit heeft ertoe geleid dat ik, eenmaal terug in Nederland, Arabisch ben gaan studeren.

Ik weet uit ervaring hoe prettig het is om een aantal zinnen in de landstaal te kunnen zeggen en meestal wordt het ook zéér gewaardeerd als je je hebt ingespannen om de taal te leren. Dit vormde voor mij de aanleiding voor het ontwikkelen van lesmateriaal. Eind jaren negentig ben ik aan de slag gegaan en zo ontstond er een syllabus waaruit in 2005 dit lesboek is voortgekomen. Na ruim tien jaar is het tijd voor een actualisering. Daarbij is het boek uitgebreid met veel extra oefeningen en spreekopdrachten.

De opzet van deze basiscursus is om iedereen die met Marokko of Arabisch-talige Marokkanen in aanraking komt, een goede basiskennis van het Marokkaans-Arabisch te geven. Er kunnen zich situaties voordoen waarin dat handig is, bijvoorbeeld tijdens een vakantie of op de werkvloer. Nederlandse vrouwen met een Marokkaanse partner, en ook steeds meer Nederlandse mannen met een Marokkaanse partner, in Nederland geboren Marokkanen, Nederlanders van Marokkaanse afkomst, niet-Arabisch-talige Berbers en kinderen van gemengde afkomst tonen een groeiende belangstelling voor het leren van het Marokkaans-Arabisch (gemakshalve gebruik ik vanaf nu de term Marokkaans).

De lesstof van de basiscursus Marokkaans-Arabisch bestaat uit zeven hoofdstukken waarin je wordt ingewijd in de beginselen van het Marokkaans. Vanaf les twee begint elke les met een dialoog. Naar aanleiding van de dialoog worden de basisregels van het Marokkaans uitgelegd. Het herkennen van patronen is heel belangrijk. Vervolgens worden de grammaticaregels met veel voorbeeldzinnen toegelicht. Elke les wordt afgesloten met gevarieerde oefeningen en spreekopdrachten waarin je de regels leert toepassen.

Het Arabische dialect van Marokko heeft voor Nederlandstaligen vreemde klanken en structuren die niet zonder meer te leren zijn en waarvan bovendien de uitspraak per regio kan verschillen. Daarnaast is het zo dat het Marokkaans vrijwel alleen gesproken wordt en niet geschreven. Dit betekent dat, als je het Marokkaans wilt leren, je niet alleen de oefeningen en opdrachten moet maken, maar ook dat je veel moet luisteren en nazeggen. Dialogen en nieuwe woorden zijn ingesproken en te vinden op de website bij dit boek.

Luister ook zonder mee te lezen en zeg de zinnen na. Naast de ingesproken teksten en dialogen vind je een groot aantal aanvullende oefeningen op de website.

Achterin het boek zijn alfabetische woordenlijsten Nederlands-Marokkaans en Marokkaans-Nederlands opgenomen. Een overzicht van vervoegingen van basiswerkwoorden en afgeleide vormen kun je ook achter in het boek raadplegen.

Op deze manier krijg je inzicht in de taalstructuren, zodat je de spreektaal leert begrijpen en kunt toepassen. Je leert onder andere hoe je jezelf kunt voorstellen, hoe mensen te begroeten, hoe je de weg kunt vragen en boodschappen kunt doen. Langzaam bouw je een woordenschat op waarmee je jezelf in een eenvoudig gesprek kunt redden.

Het Marokkaans is geen gemakkelijke taal: ik wil niet de valse hoop wekken dat je binnen drie maanden volwaardig Marokkaans zult spreken. Geduld en discipline zijn een schone zaak. Maar als je de taal door begint te krijgen, zul je er veel plezier aan beleven. Het Marokkaans is een heerlijke keuken waarvan je de rijkheid kunt proeven als je goed hebt leren koken!

Dit lesboek is bedoeld om in groepsverband te gebruiken en kan worden doorgewerkt in 32 lessen van ongeveer 1¼ uur met inbegrip van herhaling, het maken van oefeningen en opdrachten en het oefenen van conversatie.

Ten slotte: mijn hartelijke dank gaat uit naar drs. Anita van Duijn voor het nalezen van de Marokkaanse teksten en de waardevolle tips en adviezen die zij heeft aangedragen. Ook bijzondere dank aan Aïcha Outaklla, haar beide zonen Rachid en Hassan, en aan Anass Habib omdat zij hun stem hebben willen lenen voor de geluidsopnames.

Ik wens iedereen veel succes bij het leren van het Marokkaans, en mocht je naar Marokko willen reizen, alvast een prettige vakantie!

Ankie van Pel
januari 2016

Inhoud

Pictogrammen 10

Online studiemateriaal 11

1 Welkom! *ahlen wa sahlen!* 12

1.1 De taalsituatie in de Arabische wereld 13

1.2 Modern Standaardarabisch 14

1.3 De Arabische dialecten 15

1.4 De taalsituatie in Marokko 15

1.5 Korte geschiedenis 17

1.6 Het Arabische alfabet en het transcriptiesysteem 18

1.7 Het klankenstelsel van het Marokkaans-Arabisch 22

1.7.1 Klinkers 22

1.7.2 Medeklinkers 23

1.7.3 De plaats van de Marokkaanse klanken in mondholte en keel 29

1.7.4 Halfklinkers 29

1.7.5 Samengetrokken klanken 29

1.8 Zelfstandig naamwoorden 30

1.8.1 Het wortelsysteem 30

1.8.2 Het meervoud 32

1.9 Lidwoorden, bepaald en onbepaald 34

1.10 De klemtoon 37

2 Goedemorgen *ṣbaḥ l-xir* 40

2.1 Dialoog 41

2.2 Persoonlijke voornaamwoorden 42

2.3 Begroetingen en beleefdheden 43

2.4 Hoe gaat het? 45

2.5 De voorzetsels *in*, *op* en *met* 46

Oefeningen 47

3 Wie ben je? *škun nta?* 52

3.1 Dialogen 53

3.2 Het vormen van eenvoudige zinnen zonder werkwoord 55

3.3 Het bijvoeglijk naamwoord 55

3.4 De ontkenning van zinnen zonder werkwoord 59

3.5 Het voornaamwoordelijk achtervoegsel 60

3.6 Het gebruik van *dya* *van* om bezit uit te drukken 63

3.7 Aanwijzende voornaamwoorden (zelfstandig gebruikt) 64

3.8 Aanwijzende voornaamwoorden (niet zelfstandig gebruikt) 65

3.9 Vraagwoorden, vraagzinnen 66

Oefeningen 67

- 4 Het bezoek** *z-zyaṛa* 70
- 4.1 Dialoog 71
 - 4.2 Werkwoorden 72
 - 4.2.1 Tegenwoordige tijd 73
 - 4.2.2 Toekomstige tijd 74
 - 4.2.3 Verleden tijd 74
 - 4.2.4 Sterke werkwoorden stam I 75
 - 4.2.5 Holle werkwoorden stam I 75
 - 4.2.6 Zwakke werkwoorden stam I 76
 - 4.2.7 Verdubbelde werkwoorden stam I 77
 - 4.2.8 Werkwoorden met vier medeklinkers stam I 77
 - 4.2.9 Bijzonderheden vervoegingen 78
 - 4.3 Het werkwoord *schrijven* 79
 - 4.4 Het werkwoord *zien/kijken* 80
 - 4.5 De werkwoorden *komen* en *gaan/lopen* en *lezen/studeren* 81
 - 4.6 Het werkwoord *hebben* 84
 - 4.6.1 De verleden tijd van het werkwoord *hebben* 85
 - 4.6.2 De toekomstige tijd van het werkwoord *hebben* 85
 - 4.7 Voorzetsels en achtervoegsels 86
 - 4.8 Het werkwoord *willen* 87
 - 4.9 De ontkenning van werkwoorden 87
 - 4.10 *Er is, er is niet* 88
 - Oefeningen 89
- 5 Mijn familie** *ga'ilti* 92
- 5.1 Dialoog 93
 - 5.2 *Alstublieft* 95
 - 5.3 De werkwoorden *binnengaan/ingaan* en *wonen* 96
 - 5.4 De werkwoorden *eten* en *drinken* 98
 - 5.5 Het werkwoord *sluiten* 100
 - 5.6 Lijst van bijvoeglijke naamwoorden 100
 - 5.7 Deelwoorden 102
 - 5.7.1 Actieve deelwoorden 103
 - 5.7.2 Passieve deelwoorden 105
 - 5.8 Deelwoorden van de afgeleide sterke stammen II en III 107
 - 5.9 Verwantschap en familierelaties 108
 - Oefeningen 110
- 6 Op de zondagmarkt** *f-suq l-ḥedd* 114
- 6.1 Dialoog 115
 - 6.2 Groente- en fruitsoorten 117
 - 6.3 De werkwoorden *kopen, geven* en *vergeten* 119
 - 6.4 De dagen van de week en andere tijdsbegrippen 121

6.5	Dialogoog	123
6.6	Vlees(soorten)	124
6.7	Dialogoog	125
6.8	Levensmiddelen, kruideniersartikelen	127
6.9	Het bijvoeglijk naamwoord <i>ander</i>	128
6.10	Kleuren	129
6.11	De telwoorden	130
6.11.1	De telwoorden <i>nul</i> tot en met <i>tien</i>	130
6.11.2	De telwoorden <i>elf</i> tot en met <i>negentien</i>	132
6.11.3	De telwoorden <i>twintig</i> tot <i>honderd</i>	134
6.11.4	De telwoorden <i>honderd</i> tot <i>duizend</i>	135
6.11.5	Duizenden, miljoenen en miljarden	136
6.11.6	De rangtelwoorden	137
6.12	<i>Hoeveel?</i>	138
6.13	Munteenheid, gewicht en breuken	139
6.14	Rekenen	140
	Oefeningen	142
7	Goede reis! <i>ṭṛiq s-salama!</i>	148
7.1	Dialogoog	149
7.2	Het partikel <i>ka</i> in de tegenwoordige tijd	151
7.3	De verleden tijd met behulp van het hulpwerkwoord <i>zijn</i>	152
7.4	Samengestelde woorden	154
7.5	Het werkwoord <i>moeten</i> , <i>nodig hebben</i>	155
7.6	Het presenterend partikel	156
7.7	Het werkwoord <i>zeggen</i>	156
7.8	Woorden met betrekking tot reizen	157
7.9	Dialogoog	160
7.10	Post en telefoon	161
7.11	Internet en e-mail	163
7.12	<i>Is het je mogelijk...?</i>	166
7.13	Tijdsaspecten	166
7.14	<i>Hoe laat is het?</i>	168
7.15	<i>Rechts</i> en <i>links</i>	170
	Oefeningen	170
	Gebruikte afkortingen en symbolen	181
	Werkwoordschema's	182
	Woordenlijst Marokkaans-Nederlands	223
	Woordenlijst Nederlands-Marokkaans	246
	Illustratieverantwoording	268

Pictogrammen

Luisteropdracht.

Ga naar de audio-opnames op www.coutinho.nl/mar-ar.

Spreekopdracht

Schrijfopdracht

Leesopdracht

Ga naar www.coutinho.nl/mar-ar voor meer oefeningen bij dit hoofdstuk.

Online studiemateriaal

www.coutinho.nl/mar-ar

Bij dit boek hoort een website met studiemateriaal. Hierop vind je het audiomateriaal, extra grammatica- en woordenschattoefeningen en de antwoorden op de oefeningen uit het boek.

Voor docenten zijn er aanwijzingen voor het gebruik van de cursus beschikbaar.

Welkom!

In deze les krijg je inzicht in de klank- en de vormleer van het Marokkaans.

Aan het einde van deze les:

- **kun je de klanken van het Marokkaans-Arabisch uitspreken;**
- **ken je de basisregels voor zelfstandige naamwoorden, meervouden en lidwoorden.**

ahlen wa sahlen!

1.1 De taalsituatie in de Arabische wereld

Het Arabisch is een wijdverbreide wereldtaal. Het is de spreektaal van ongeveer 300 miljoen mensen die woonachtig zijn in een gebied van Marokko tot en met Irak. Maar ook daarbuiten wordt het Arabisch gebruikt als voertaal door de vele emigranten uit de Arabische wereld in Europa en elders. Dit betekent echter niet dat alle Arabischspreekende mensen elkaar zomaar kunnen verstaan. Het gesproken Arabisch dat kinderen als moedertaal van hun ouders leren verschilt namelijk van land tot land. Deze gesproken varianten worden dialecten genoemd. Zij verschillen onderling sterk en worden niet op school onderwezen. Zo kan een Marokkaan die Marokkaans-Arabisch spreekt iemand uit Libanon niet goed verstaan en omgekeerd. Toch spreken ze beiden een vorm van het Arabisch. Naast het Modern Standaardarabisch kent het gesproken Arabisch vele verschijningsvormen.

- Het Modern Standaardarabisch is de officiële taal van de volgende landen die tot de Arabische wereld worden gerekend en lid van de Arabische Liga zijn.
- In Afrika zijn dit: Marokko, Mauritanië, Algerije, Tunesië, Libië, Egypte, Soedan, Somalië, Djibouti en de Comoren.

- In het Midden-Oosten zijn dit: Saoedi-Arabië, Jordanië, Syrië, Libanon, Palestina, Irak, Koeweit, Jemen, Oman, Bahrein, Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten.
- Daarnaast is het Standaardarabisch ook een van de officiële talen in Tsjaad en Eritrea (Afrika) en Israël (Midden-Oosten).

1.2 Modern Standaardarabisch

De officiële taal in het overgrote deel van de Arabische wereld is het Modern Standaardarabisch, vanaf nu aangeduid als MSA. Deze taal, die onder andere met het Hebreeuws tot de Semitische taalfamilie behoort, vindt zijn oorsprong op het Arabisch Schiereiland. Later werd het de taal van de Koran. Samen met de pré-islamitische Arabische poëzie en andere geschriften vormt de Koran de basis van de Arabische grammatica. Hierdoor is het een verheven taal die veel prestige geniet. De verspreiding van de islam zorgde tevens voor de verbreiding van de Arabische taal. In islamitische landen zoals Indonesië, delen van India, Afrika en Azië wordt het Arabisch onderwezen om de Koran te kunnen lezen en het Arabische schrift wordt gebruikt in landen als Pakistan, Iran en Afghanistan voor het schrijven van de eigen taal.

Het MSA wordt in alle Arabische landen op dezelfde wijze geschreven en gelezen, maar wordt niet altijd op dezelfde wijze uitgesproken. Het MSA kent geen moedertaalsprekers. Het is een taal die op school als verplicht vak wordt onderwezen.

Het wordt gebruikt als communicatiemiddel tussen de Arabische landen en wordt alleen gesproken in formele situaties zoals bij officiële toespraken, op tv en radio bij het lezen van het journaal, in debatten en in de wetenschap. Kun je MSA lezen en schrijven, dan heb je toegang tot kranten, tijdschriften en boeken uit de hele Arabische Wereld.

Wegwijzers in het Marokkaanse wintersportoord Ifrane ('Klein Zwitserland'), Midden-Atlasgebergte

1.3 De Arabische dialecten

In tegenstelling tot het MSA worden de Arabische dialecten alleen gesproken en vrijwel nooit geschreven. De Arabische dialecten verschillen onderling sterk. Die verschillen bestaan niet alleen in landen, maar ook tussen verschillende streken binnen een land zelf. Zo verschilt het dialect in Noord- en Oost-Marokko aan de grens met Algerije van het dialect dat in het zuiden gesproken wordt. Je kunt het vergelijken met een grote pan soep waar alle ingrediënten in zitten en waaruit ieder Arabischtalig land zijn specifieke kommetje soep heeft gehaald.

Arabische dialecten zijn globaal in vijf gebieden te verdelen al naargelang de verschillen of juist de verwantschap tussen de dialecten:

- de Maghrebijnse dialecten: Marokko, Algerije, Tunesië, Libië, Mauritanië, Malta (het Maltees is de enige Semitische taal die in het Latijnse alfabet wordt geschreven) en het Arabisch van Al-Andalus (het vroegere islamitische Spanje);
- de Egyptische dialecten;
- de dialecten van het Arabisch Schiereiland;
- de Syrisch-Libanese dialecten: Libanon, Syrië, Jordanië en Palestina;
- de verschillende Irakese dialecten.

Daarnaast bestaan er nog kleine gebieden waar het Arabisch dialect een bijzondere positie inneemt en wordt gesproken binnen een ander taalgebied. Dit noemen we taaleilanden. Het betreft onder andere het Arabisch van Oezbekistan, Anatolië, Cyprus en een variant van het Arabisch van Uganda en Kenia, het Ki-Nubi.

De Maghrebijnse dialecten onderscheiden zich als Westerse dialecten van de Oost-Arabische dialecten. Het belangrijkste kenmerk is het gebruik van het voorvoegsel n- bij de eerste persoon enkelvoud van de tegenwoordige tijd. De taalkundige grens ligt ten westen van Egypte.

1.4 De taalsituatie in Marokko

Marokko behoort tot de Arabische wereld en de officiële talen zijn het MSA en (sinds 2011) het Berbers. De verscheidenheid aan talen is echter groot. Je kunt niet spreken van ‘het Marokkaans’, omdat de situatie veel gecompliceerder is. Globaal kun je zeggen dat er sprake is van vier taalgroepen met subverdelingen.

MSA: de schrijftaal, onderwezen op school en mondeling gebruikt in officiële situaties.

العَرَبِيَّةُ الْفُصْحَى

Marokkaans-Arabische dialecten (met inbegrip van Joods-Marokkaanse Arabische dialecten): de spreektaal voor huis-tuin-en-keukensituaties, niet op school onderwezen.

ⵎⴰⵔⴻⵔⵉⵎⴰⵔⵉⵏ d-dariža

De Berberdialecten (Tamazight): er zijn drie hoofdgroepen: Noord- of Rifberbers (Tarifit), Midden-Atlasberbers (Tamazight) en Zuid- of Chleuhberbers (Tachelhit). Tamazight is dus zowel de naam van alle Berberdialecten samen, als van de Midden-Atlasvariant. Het noorden en zuiden verstaan elkaar nauwelijks. Sinds 2003 is een begin gemaakt met het onderwijzen van Berbers als cultuurtaal op een aantal Marokkaanse staatsscholen in een algemene variant met een eigen alfabet, **het Tifinagh**.

ⵜⴰⵎⴰⵣⵉⵔⵜ ⵜⴰⵖⴰⵏⵉⵜ ⵜⴰⵎⴰⵣⵉⵔⵜ ⵜⴰⵖⴰⵏⵉⵜ ⵜⴰⵎⴰⵣⵉⵔⵜ

Frans: de tweede taal van Marokko (vanwege de voormalige Franse koloniale overheersing) en in het noorden (en zuiden) **Spaanse taalinvloeden** (wegens de vroegere Spaanse bezetting en de nu nog bestaande Spaanse enclaves Ceuta en Melilla). Het Frans is voor Marokko de communicatietaal met het niet-Arabische buitenland.

Français – Español

Het Marokkaans dat in dit lesboek behandeld wordt, is voornamelijk gebaseerd op het dialect van de grote steden, als het ware een soort Algemeen Beschaafd Marokkaans, zoals wij in Nederland het ABN kennen.

Met dit dialect kun je je niet alleen verstaanbaar maken in vrijwel geheel Marokko, maar ook in enkele delen van Algerije en Tunesië. Aangezien het Marokkaans officieel niet wordt geschreven, wordt in dit lesboek gebruikgemaakt van een transcriptie van het Marokkaans in het Latijnse schrift, aangevuld met een aantal aangepaste letters. Ondanks de duidelijke verschillen tussen het Marokkaans en het MSA zijn er ook veel overeenkomsten. Om een indruk van het Arabische schrift te krijgen, staat er in dit lesboek een overzicht van het Arabische alfabet met een transcriptie in Latijns schrift. Misschien prikkelt dit je om later verder te gaan met het MSA.

Het embleem van Marokko

Het embleem bestaat uit een groen pentagram (een vijfpuntige ster) op een rode achtergrond met het Atlasgebergte en een opkomende zon. Twee leeuwen dienen als houders van het schild. Het geheel wordt afgedekt met de koningskroon. Op het lint staat:

إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ

in tanşuru allaha yanşurukum.

Het betekent *Als jullie God helpen, dan helpt hij (God) jullie.*

1.5 Korte geschiedenis

Hoe is het Arabisch in Marokko terechtgekomen? De eerste islamitische veroveringen in een overwegend uit Berberbevolking bestaand Noord-Afrika vonden plaats in de tweede helft van de zevende eeuw na Christus. De islamisering bracht het Arabisch met zich mee. Het was niet alleen de taal van de godsdienst, maar ook van het onderwijs en het bestuur. De Arabische veroveraars die zich vestigden, brachten de diverse dialecten van het Arabisch Schiereiland in omloop. In de achtste en negende eeuw werden in Marokko vooral de stedelijke gebieden gearabiseerd. Het platteland bleef grotendeels Berbertalig. In de elfde eeuw werd Noord-Afrika opnieuw overspoeld door veroveraars: dit keer waren het Arabische bedoeïenenstammen die oorspronkelijk uit Jemen kwamen. De Bani Hilal en Bani Sulaym (Bani betekent *stam* of *zonen van*) vestigden zich begin twaalfde eeuw in Marokko, in de gebieden buiten de steden. Door deze immigratiegolf werd ook het platteland voor een deel gearabiseerd.

De stadsdialecten die onder andere gesproken worden in oude steden zoals Rabat en Fes zijn afkomstig uit de tijd van vóór de Bani Hilal en worden prehilalische dialecten genoemd, terwijl de bedoeïenendialecten die vooral op het platteland worden gesproken hilalische dialecten worden genoemd.

Veel later zorgde de grote aantrekkingskracht van de stedelijke gebieden voor de migratie naar steden als Casablanca, Rabat en Marrakech en dit leidde tot verschuivingen. Plattelandsdialecten mengden zich met stadsdialecten. Ondanks dat een groot gedeelte van de Marokkaanse bevolking het Berbers behouden heeft,

hebben veel Berbersprekenden in Marokko zich het Marokkaans eigengemaakt als communicatietaal. Daarnaast hebben zowel het Berbers als het Marokkaans elkaar beïnvloed.

1.6 Het Arabische alfabet en het transcriptiesysteem

Het Arabische alfabet kent 28 letters. Met deze letters worden de medeklinkers en lange klinkers aangegeven. Met behulp van dit alfabet wordt het Modern Standaardarabisch (MSA) geschreven en gelezen. Het Arabisch wordt van rechts naar links geschreven, kent geen hoofdletters en woorden worden nooit afgebroken. Alle Arabische letters hebben naar gelang hun positie binnen een woord vier verschillende schrijfvormen. Een beginvorm, een middenvorm, een eindvorm en een losse vorm. Om het Arabisch te leren lezen en uitspreken worden de Arabische klanken en letters omgezet naar Latijnse letters. Het omzetten van Arabische klanken in Latijnse letters wordt transcriptie genoemd. Hierbij correspondeert één klank met één letter. Omdat je niet zomaar alle Arabische klanken kunt omzetten naar het Latijnse schrift heeft een aantal letters uit het Latijnse alfabet een aanpassing ondergaan om deze klanken weer te geven. Het schema op de volgende bladzijde geeft een overzicht van het Arabische alfabet en de corresponderende letters in het Latijnse schrift zoals je het ook in een woordenboek kunt aantreffen.

Koranvers met klinkertekentjes

Omdat er verschillende transcriptiesystemen bestaan, kan het voorkomen dat je elders voor bepaalde klanken andere letters of lettercombinaties tegenkomt. Bij klanken waarbij sprake is van een andere lettervariant of combinatie is dit tussen haakjes vermeld.

Het Arabisch is gebaseerd op een wortelsysteem, dat wil zeggen dat de basis van een woord meestal door drie (en in een enkel geval door vier) medeklinkers gevormd wordt die een primaire betekenis hebben. Rond deze medeklinkers worden volgens vaststaande patronen voor-, in- of achtervoegsels geplaatst die een bepaalde betekenis of handeling weergeven. Er worden alleen lange klinkers geschreven. De lange klinkers /a/, /i/ en /u/ worden respectievelijk weergegeven door ā, ī en ū.

	Arabische letter	Latijnse letter	naam letter	voorbeeld-woord	transcriptie MSA	transcriptie Marokkaans	betekenis
1	أ ا إ	ā, 'a, 'i, 'u	'alif	أنا	'anā	ana	ik
2	ب	b	bā'	باب	bāb	bab	deur
3	ت	t	tā'	أنت	'anta	nta	jij (m)
4	ث	ṭ (th ¹)	ṭā'	ثالث	tulṭ	tulut	een derde
5	ج	ž (j, zj, ġ, g)	žīm	جبل	žabal	žbel	berg
6	ح	ḥ	ḥā'	حرب	ḥarb	ḥarb	oorlog
7	خ	x (kh ²)	xā'	خبر	xabar	xbaṛ	bericht
8	د	d	dāl	دين	dīn	din	godsdienst
9	ذ	ḍ (dh)	ḍāl	ذهب	dahab	dhab	goud
10	ر	r	rā'	رأس	ra's	raṣ	hoofd
11	ز	z	zāy	زار	zāra	zaṛ	bezoeken
12	س	s	sīn	سهل	sahl	sahel	makkelijk
13	ش	š (ch ³ , sh ⁴)	šīn	شمس	šams	šems	zon
14	ص	ṣ	ṣād	صديق	ṣadiq	ṣadiq	vriend
15	ض	ḍ	ḍād	ضرب	ḍaraba	ḍreb	slaan
16	ط	ṭ	ṭā'	طفل	ṭifl	derri	kind
17	ظ	ẓ (ḍ)	ẓā'	ظهر	ẓuhr	duhr	middag
18	ع	ʿ	ʿayn	عين	ʿayn	ʿeyn, ʿin	oog
19	غ	ġ (gh)	ġayn	غرب	ġarb	ġerḅ	westen
20	ف	f	fā'	في	fī	fī, fe	in
21	ق	q	qāf	قلب	qalb	qelb	hart
22	ك	k	kāf	كلب	kalb	kelb	hond
23	ل	l	lām	لا	lā	la	nee
24	م	m	mīm	ملك	malik	malik	koning
25	ن	n	nūn	نعم	naḡam	iyeh	ja
26	ه	h	hā'	هو	huwa	huwa	hij
27	و	w, ū (ou ⁵)	wāw	والد	wālid	walid	vader, ouder
28	ي of ي	y, ī of ā	yā'	يد	yad	yedda, idda	hand

¹ een Engelse /th/ zoals in three drie² een Nederlandse /ch/ zoals in lachen³ een Franse /ch/ zoals in champignon⁴ een Engelse /sh/ zoals in she zij⁵ een Franse /ou/ zoals in oui ja of coup klap

Korte klinkers /a/, /i/ en /u/ worden in het Arabisch niet geschreven en dat maakt het lastig om woorden correct uit te spreken als je de taal niet goed kent. Korte klinkers kunnen wel weergegeven worden door klinkertekentjes (vocalisatie). Dit vind je bijvoorbeeld in de Koran of bij poëzië. In kranten en literatuur zul je ze bijna nooit aantreffen. Op de vorige pagina staat een overzicht van het Arabische alfabet en het transcriptiesysteem. Onder het schema staat enige uitleg.

Woorden kunnen in het Arabisch de klank hamza bevatten. Dat is een klein dak-je dat je onder andere op de letter 'alif kunt zien staan. De uitspraak is een soort klik van je stemband. Het wordt ook wel stembandklik of glottisslag genoemd. In het Nederlands wordt de stembandklik vaak onbewust gebruikt bij woorden die met een klinker beginnen of bij woorden die meervoudige lettergrepen hebben (bijvoorbeeld 'beambte').

De hamza heeft de functie van een medeklinker die je moet uitspreken. In het Latijnse schrift is dit weergegeven door een apostrof ('). De hamza kan aan het begin, in het midden of aan het einde van een woord voorkomen. De eerste letter van het alfabet, de 'alif, kan drager zijn van een hamza. In dat geval kan deze worden genoteerd als 'a, 'i of 'u. Daarnaast kan de hamza gedragen worden door de letters wāw ('u) en yā' ('i) en kan hij los voorkomen.

Voor het aanduiden van de vrouwelijke uitgang -a wordt in het Arabisch het teken **tā' marbūṭa** gebruikt. Dit is eigenlijk een verbindings-t die aan het eind van een woord als letter a wordt uitgesproken. Maar zodra er een woord achter komt te staan dat verband houdt met het voorgaande woord, wordt het weer als een t-klank uitgesproken. Dit komt later bij de Marokkaanse grammatica aan de orde.

Het valt je misschien op dat in het schema de Nederlandse letters *c*, *p*, *v* en *x* ontbreken. Het Arabisch kent deze letters alleen uit leenwoorden (woorden die uit een andere taal komen). De *p* wordt vaak vervangen door de **b**. Voor de *c* wordt meestal een **s** of een **k** gebruikt, de letter *x* wordt ook wel vervangen door een **k** of **ks**.

De letter **x** in de transcriptie heeft een heel andere uitspraak, die vergelijkbaar is met een Nederlandse /ch/.

De letters **t**, **d** en **ḏ** worden interdental medeklinkers genoemd. Deze zijn in het Marokkaans overgegaan in een normale **t**, **d** en een 'doffe' **ḏ**.

De letters **s**, **d**, **t** en **z** hebben emfase. Dat wil zeggen dat deze letters met een doffe klank worden uitgesproken. Deze dofheid is van grote invloed op de uitspraak van de klanken in de omgeving, die automatisch ook donker worden uitgesproken. In een enkel geval komt het voor dat woorden die in het MSA met een emfatische letter worden geschreven in het Marokkaans hun emfase hebben verloren en omgekeerd zijn er klanken in het Marokkaans die emfatisch worden uitgesproken maar in het MSA niet met een emfatische letter worden geschreven.

Het Marokkaans kan geschreven worden met behulp van het Arabische alfabet en in bepaalde gevallen gebeurt dit ook, zoals bij het schrijven van briefjes. Het Standaardarabisch is echter de officiële taal die gebruikt wordt voor het lezen en schrijven en bij inter-Arabische communicatie. Het Marokkaans-Arabisch is, naast de Berbertalen, de spreektaal in de dagelijkse omgang.

Voor het transcriberen van het Marokkaans is in deze cursus gebruikgemaakt van de transcriptie hiervoor in combinatie met een aantal klinkers en afwijkende let-

ters. Hierbij is gekozen voor het principe één klank, één letter. Er worden geen gebruik gemaakt van diagrafen (twee lettertekens die samen één klank weergeven zoals /kh/, /dh/, /sh/ of /gh/). Je zult dus even moeten wennen aan de manier waarop sommige letters zijn weergegeven; voor bepaalde klanken staan letters die je niet aantreft op je tablet, iPad of smartphone. Achter in dit boek staat een lijstje met letters en voorbeeldzinnen voor sms'en in het Marokkaans.

Het omzetten van Marokkaanse klanken, en in het bijzonder de klinkers, naar het Nederlands is niet zo gemakkelijk. De transcriptie zoals gebruikt in dit lesboek is een sterk vereenvoudigde weergave die mijns inziens de uitspraak zo goed mogelijk benadert en de leesbaarheid van de teksten bevordert. Een volledige wetenschappelijke transcriptie zou veel te ver gaan en is ook niet de bedoeling van dit boek. De uitspraak van Marokkaanse woorden kan bovendien van regio tot regio verschillen.

Je zult altijd Marokkanen tegenkomen die andere woorden gebruiken en dat is begrijpelijk; uitspraak en woordenschat kunnen volledig regiogebonden zijn.

In dit lesboek worden in de Nederlandse en Marokkaanse tekst eigennamen met een hoofdletter geschreven en wordt bij Marokkaanse eigennamen de Franse spelling aangehouden. Alle Marokkaanse klanken worden hierna besproken. Zie achter in het boek een lijst van gebruikte afkortingen en symbolen.

1.7 Het klankenstelsel van het Marokkaans-Arabisch

Hier tref je een overzicht aan van de medeklinkers, de klinkers, de halfklinkers en de samengetrokken klanken. Daarnaast worden er voorbeelden gegeven van de uitspraak van klinkers en medeklinkers in een woord. Deze voorbeelden kun je beluisteren op de website.

1.7.1 Klinkers

Het Marokkaans kent drie lange klinkers, /a/, /i/ en /u/. De uitspraak van deze klinkers wordt langer vastgehouden, ongeveer even lang als de aa in het Nederlandse ‘paar’, de ie in het Nederlandse ‘vier’ en de oe in het Nederlandse ‘koers’. Ze kunnen in alle posities van een woord voorkomen, alleen aan het wordeinde is de uitspraak korter. In tegenstelling tot korte klinkers kunnen lange klinkers in een woord niet wegvallen of van plaats verschuiven.

In het Marokkaans komen vier korte klinkers voor, /a/, /i/, /u/ en /e/. De /e/ is verreweg de meest voorkomende korte klinker. Deze komt nooit aan het begin of einde van een woord voor en kan onder bepaalde omstandigheden zelfs wegvallen of van plaats veranderen. De korte /a/ en /i/ worden gebruikt bij leenwoorden uit het MSA. De korte /u/ komt voor in de buurt van meerdere medeklinkers achter elkaar.

In een transcriptie kun je niet zien of een klinker lang of kort is. Luister daarom goed naar de uitspraakvoorbeelden. De lange en korte klinkers worden hierna ieder afzonderlijk met voorbeelden toegelicht.

Klinkers kunnen onder invloed van medeklinkers verschillende uitspraakvarianten hebben en kunnen van spreker tot spreker verschillen. Zo kan een /a/ naar è-klanken neigen, een /i/ naar ee-klanken en een /u/ naar o-klanken neigen. De accenten op de klinkers (á, í, ú, é) geven in de voorbeelden van dit hoofdstuk de klemtoon in het woord aan.

Lange klinkers:

a	makán	<i>plaats</i>	de a klinkt als /aa/ zoals in het Nederlandse woord <i>maan</i>
	bab	<i>deur</i>	de uitspraak neigt meer naar een /è/ zoals in bèta of zoals in het Engelse woord <i>dad</i> (<i>vader</i>)
i	kbir	<i>groot</i>	klinkt zoals /ie/ in het Nederlandse woord <i>vier</i>
	xir	<i>goed</i>	neigt onder invloed van de /r/ naar /ee/ zoals in het Nederlandse woord <i>peer</i>
u	suq	<i>markt</i>	klinkt als een lange /oe/ zoals in het Nederlandse woord <i>koers</i>

Korte klinkers:

a	táman	prijs	beide a's worden kort uitgesproken, zoals in het Nederlandse woord <i>pap</i>
i	wálid	ouder/vader	klinkt zoals /i/ in het Nederlandse woord <i>lid</i>
u	ḍubb	beer	onder invloed van /d/ in combinatie met de dubbele medeklinker /b/ neigt de /u/ naar een korte o-klink en klinkt zoals in het Nederlandse woord <i>dor</i>
	xubz	brood	neigt onder invloed van de /x/ en in combinatie met de /b/ naar een o-klink
e	kteb	schrijven	klinkt zoals in het Nederlandse lidwoord <i>de</i>
	weqt	tijd	hier neigt de /e/ onder invloed van de /w/ naar een a-klink

1.7.2 Medeklinkers

Het Marokkaans heeft in totaal 31 medeklinkers. Twee hiervan, de doffe **m** en de doffe **b**, zullen hier niet als aparte letters vermeld worden omdat zij eigenlijk alleen onder invloed van andere doffe medeklinkers voorkomen. Ze kunnen namelijk bijna niet anders dan dof worden uitgesproken.

Alle medeklinkers kunnen ongeacht hun positie binnen een woord ook verdubbeld voorkomen. Bij zo'n dubbele medeklinker wordt de klank iets langer vastgehouden.

De volgende 29 medeklinkers worden in dit boek gebruikt. Eerst worden de medeklinkers die vrijwel op dezelfde wijze worden uitgesproken als in het Nederlands behandeld, daarna de medeklinkers die enige verandering hebben ondergaan.

Medeklinkers die vrijwel hetzelfde worden uitgesproken als in het Nederlands:

b • d • f • h • k • l • m • n • r • s • t • w • z

b	bab	deur	stemhebbend uitgesproken, ook op het einde van een woord
d	din	godsdienst	stemhebbend uitgesproken, ook op het einde van een woord
f	flus	geld	
h	húma	zij (mv)	
k	kelb	hond	de /k/ wordt voorin de mond uitgesproken
l	la	nee	de /l/ wordt licht uitgesproken (géén Amsterdamse l)

1 ahlen wa sahlen!

m	ma	water	
n	nif	neus	
r	rif	Rifgebergte	de /r/ wordt rollend uitgesproken (tongpunt-r)
s	sif	zwaard	de /s/ wordt scherp uitgesproken
t	tub	stof (kleding, textiel)	de /t/ wordt gevolgd door een lichte s-klank
w	weld	jongen/kind/zoon	de /w/ wordt rond en met beide lippen uitgesproken
z	zbel	vuilnis	de /z/ wordt stemhebbend uitgesproken in alle posities van een woord

Opdracht 1: luister naar de woorden en zeg ze na.

b	berd	kou	d	demm	bloed
	ktab	boek		dába	nu
	bka	huilen		sedd	dam
	bába	papa		wad	rivier
f	nefs	ziel	h	hak!	neem!
	fumm	mond		fehmm	begrip
	fat	passeren		hérres	breken
	álef	duizend		hna	hier
k	kéfta	gehakt	l	lun	kleur
	mákla	eten (het)		mal	bezit
	kúrsi	stoel		lsan	tong
	kull	elk, geheel		nzel	uitstappen
m	mus	mes	n	némlla	mier
	díma	altijd		nta	jij (m)
	kumm	mouw		ána	ik
	málik	koning		nas	mensen